

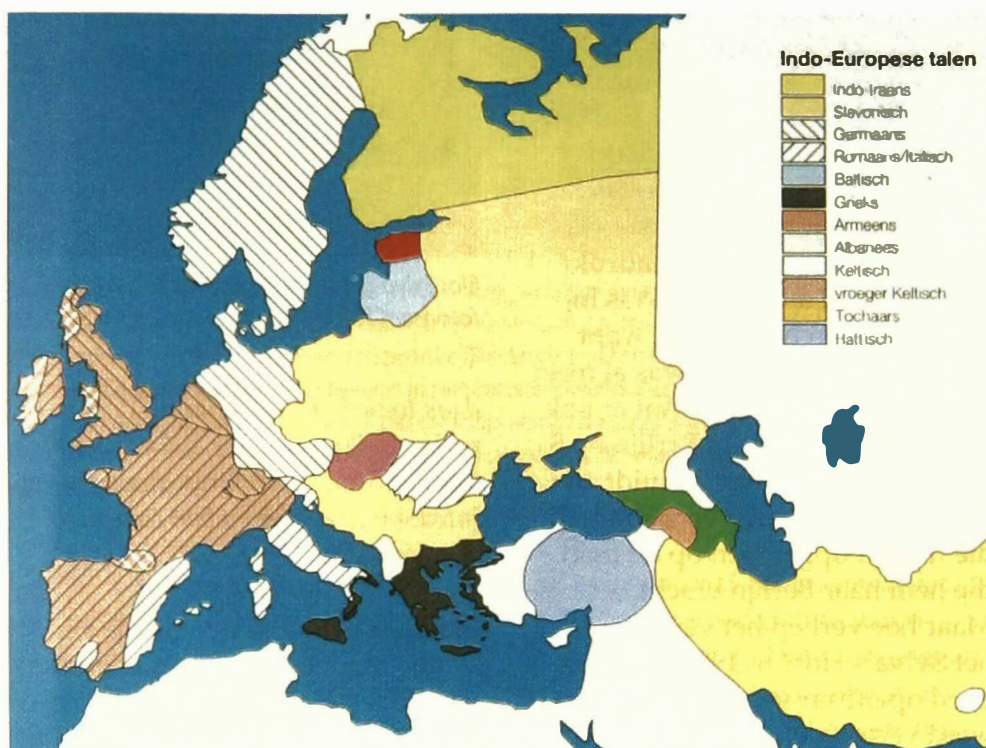
Het Geraardsbergs in het licht van de taalgeschiedenis

Jan COPPENS

Bij de voorstelling van het woordenboek Den Dikken Van Giesbaargen werd de geschiedenis en evolutie van onze taal en het dialect geschetst. Gezien deze lezing niet werd opgenomen in het woordenboek, kregen we de vraag dit de publiceren in het tijdschrift. Bedoeling is een beter inzicht te krijgen van de herkomst van de woordenschat en de verwantschap met andere talen.

Substraattalen

Het huidige grondgebied van Vlaanderen wordt al vele duizenden jaren bewoond en die bewoners hadden hun eigen talen, we noemen dit substraattalen. Tussen 3000 en 2000 voor Christus verspreiden grote groepen Indo-europeanen zich vanuit Zuid-Rusland over heel Europa en een deel van Azië, wat heel belangrijk is voor de Europese taalontwikkeling. Volgens de Nederlandse etymoloog Marlies Philippa ⁽¹⁾ zijn hier harde archeologische bewijzen voor. Hun taal, het Indo-europees (ook Indogermaans genoemd) doordringt bijna gans Europa en delen van Azië ⁽²⁾. In de loop van enkele eeuwen worden de oorspronkelijke talen van vòòr de Indo-europese invasie grotendeels, weggedrukt, maar niet helemaal. Waaraan herken je zo'n oeroud substraatwoord? Volgens Philippa moet het, ten eerste, maar in een beperkt verspreidingsgebied voorkomen. Als de stam van een Nederlands woord ook in het Perzisch voorkomt, dan weet je al zeker dat dat geen substraatwoord kan zijn: Perzisch en Nederlands zijn allebei Indo-europese talen, maar ze hebben niet hetzelfde substraat. Verder weten we vrij goed hoe Indo-europese woorden klonken.

Kaartje van de Indo-europese talen uit D. LAMARCO & M. ROGGE (red.), *De taalgrens. Van de oude tot de nieuwe Belgen*, Leuven 1996.

Als je bekende wetten over klankontwikkeling op een woord loslaat, kan je uitkomen op een woord met een niet-Indo-europese klank of vorm. Dat is een tweede goede aanwijzing. Ten derde kun je naar de betekenis van een woord kijken. Toen de Indo-europeanen in onze streken kwamen wonen, botsten ze op voorwerpen die ze nog nooit gezien hadden en waar ze

geen woorden voor hadden. Dan namen ze de substraatwoorden daarvoor over van de inheemse bevolking. Nu is het zo dat sommige woorden uit dat substraat nog steeds gebruikt worden in het dialect en in de standaardtaal. Voorbeelden daarvan zijn woorden die met planten te maken hebben zoals *appel*, *bes* (Geraardsbergs *beeze*), *erwt* (Geraardsbergs *eirte*),

⁽¹⁾ Marlies Philippa in *Taalschrift*, januari 2006. Philippa (1944) studeerde Nederlands, Zweeds, Oudgermaans, Arabisch en Fries. Ze schreef jarenlang over etymologie in diverse tijdschriften. Ze is hoofdredacteur van het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*.

⁽²⁾ Enkele talen in Europa, zoals het Baskisch, het Fins, het Hongaars en het nu uitgestorven Etruskisch bleven buiten de Indo-europese invloedsfeer.

hazelaar (Geraardsbergs *oeëzeleir*) of met dieren: *viggen* (Nederlands *big*), *bij* (Geraardsbergs *bie*), *haring* (Geraardsbergs *eirink*). Deze Indo-europeanen vermengden zich met de inheemse bevolking. Ze gaan vooral korte gemakkelijke substraatwoorden overnemen en uiteindelijk gaan die oeroude substraatwoorden zelfs eigen Indo-europese woorden vervangen. Je moet dan denken aan woorden die te maken hebben met het lichaam (*bakkes*, *buik*, *darm*, *hoofd*). Of met het huishouden (*bezem*, *drinken*, *hemd*, *hoed*). Of met houtbewerking (*boot*, *boord*, *bout*). Ook andere korte, veel gebruikte woorden belandden in hun woordenschat: *dief*, *dom*, *god*, *grijpen*, *helpen*. Ook in de meeste moderne Europese talen vind je nog veel voor-Indo-europese substraatwoorden terug. Die zijn dus meer dan vier- of vijfduizend jaar oud.

Het Indo-europees wordt dus eeuwenlang sterk beïnvloed door de verschillende substraattalen zodat uiteindelijk na verloop van eeuwen nieuwe taalgroepen ontstaan. Samengevat kunnen we zeggen dat de germaanse, de romaanse en de meeste andere taalgroepen in Europa afkomstig zijn van één taal: het Indo-europees. Het verschil ontstond onder invloed van de substraattalen. Uitgaande van nieuwe wetenschappelijke inzichten, gebaseerd op de substraattheorie, zijn vele woorden aan een kritische herbestudering onderworpen. Vele woorden die voorheen als Indo-Europese erfwoorden werden beschouwd, bleken volgens nieuw onderzoek substraatwoorden te zijn. Je kunt zeggen dat ons Nederlands voor 15 procent bestaat uit heel oude substraatwoorden, voor 15 procent uit oude erfwoorden (afkomstig uit het Indo-europees) en voor 70 procent uit relatief jonge leenwoorden (uit andere talen, zoals het Latijn, Frans, Duits en Engels)."

De Belgae

In de eerste eeuw voor Christus wonen in onze streek de *Belgae*. Dit volk is hoofdzakelijk van Germaanse afkomst met in het zuiden ook enkele Keltische stammen. Deze *Belgae* zijn alleszins sterk beïnvloed door de Keltische cultuur. Hun taal, het *Belgisch* was een prehistorische Indogermaanse taal. De Gentse taalkundige Maurits Gysseling gebruikte de term *Belgisch* voor deze Indogermaanse

taal die in laat-prehistorische tijd los van het Keltisch gesproken werd en waarvan nog sporen kunnen teruggevonden worden in bepaalde toponiemen zoals het Zuid-Oost-Vlaamse *Bevere*, *Eine*, *Mater* en *Melden*. Gysseling weet zich gesterkt in zijn benaming door Caesars *De bello Gallico*, waarin vermeld wordt dat de *Belgae* en de *Galli* (Kelten) een verschillende taal spraken. Gysseling staft zijn theorie echter vooral door zijn grondige onderzoek naar de topony-

De situatie in West-Europa kort voor de inval van de Romeinen.

De kaart van het grote Romeinse Rijk in 117 n. Christus.

mie, waaruit hij concludeerde dat er inderdaad een indogermaanse taal moet bestaan hebben, die zich van het Keltisch en het Germaans duidelijk onderscheidde ⁽³⁾.

De Romeinen

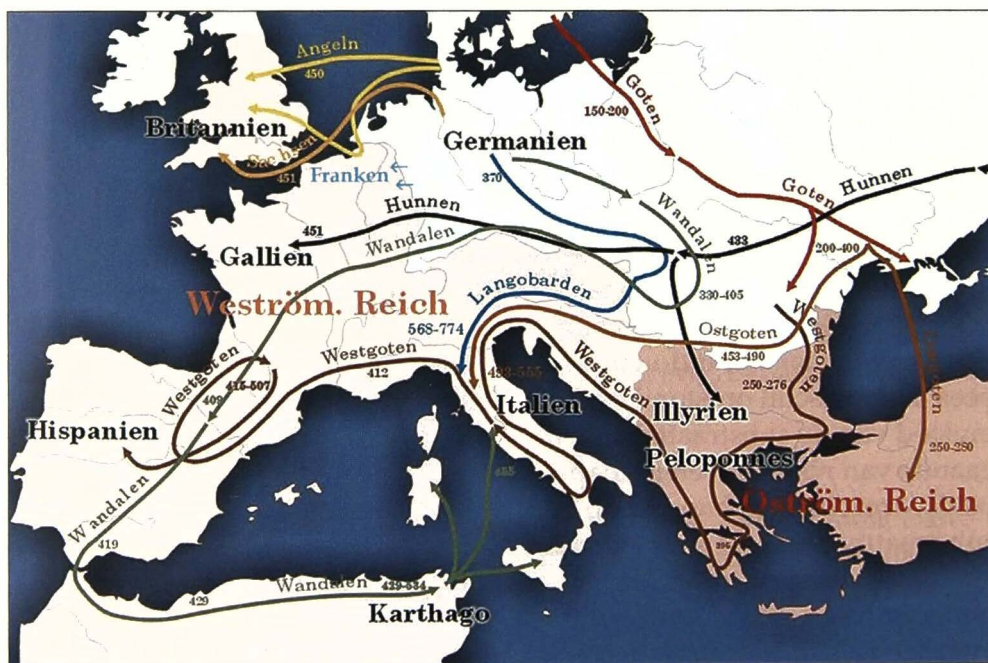
Zowat 50 jaar voor Christus verovert Caesar Gallië en Belgica en start de romanisering. Ook in Geraardsbergen zijn er nog enkele relictten uit de Romaanse periode. Zo is er nog altijd de *Laverdij* van het romaans *lavandria*, een wasplaats aan de Dender. De *Pisjemùijstroeëte* uit het Picardisch *puche + maine*, woonplaats aan een waterput of waterbron. De *Malleruijte* in Nederboelare/Onkerzele uit *malretum* 'appelgaard'. De *Dutse* in Duitsenbroek, of *Dùsjenbroek* uit het romaans *ducia* '(water)leiding' en ook het *skavuul* uit *schaveide*, Romaans *scavee*, Latijn *excavata* 'groef'. Een uitgebreide studie hierover werd geschreven door dr. Luc van Durme ⁽⁴⁾. Vele nu gewone woorden in het Geraardsbergs en de Standaardtaal blijken uit het Latijn afkomstig te zijn: boter (Latijn *butyrum*), kaas (Latijn *caseus*), muur (Latijn *murus*), *cellarium* kelder, *solarium* zolder, *cista*, kist, straat (*via*) *strata*. Deze Latijnse invloed op het Nederlands is vanuit de historie te begrijpen: de Germanen kwamen in contact met de Romeinen, die de vertegenwoordigers waren van een hogere cultuur. De Germanen zullen vele zaken van de Romeinen hebben overgenomen en daarmee ook de woorden ervoor. (Of ze hebben, bijv. in het geval van boter en kaas,

nieuwe bereidingsmethoden overgenomen).

De Franken

Na de grote volksverhuizingen van 400 tot 500 na Christus, op het einde van het Westromeinse keizerrijk kwam er vanuit Duitsland een grote Germaanse kolonisatie van Franken en Saksen waarbij uit die Westgermaanse dialecten aparte talen ontstaan, waaronder het Oudnederlands. De taalgrens is oorspronkelijk een stuk zuidelijker waarbij in Noord-Henegouwen en in het huidige Noord-Frankrijk Nederlands wordt gesproken. Aanvankelijk Oudnederfrankisch of Oudnederlands. Oudnederlands is de taal die gesproken en geschreven werd tijdens de vroege middeleeuwen (circa 500 tot 1150) in een deel van de gewesten die

nu Nederland en België vormen, aan de Franse Noordzeekust (het zogenoemde Frans-Vlaanderen, nabij Duinkerke) en de nu Duitse Nederrijn. Oudnederlands en Oudnederfrankisch worden vaak als synoniemen beschouwd, volgens geleerden waren er dan ook geen grote wezenlijke verschillen tussen beiden. Middelnederlands onderscheidt zich van Oudnederlands onder meer door het afzwakken van de klinkers: voorbeeld *vogala* wordt *vogele* (in modern Nederlands: *vogels*), *bîtan* wordt *bîten* (in modern Nederlands *bijten*). Eigenlijk is Middelnederlands niet meer dan een algemene naam voor een aantal (niet altijd even nauw verwante) talen of dialecten die in de Late middeleeuwen in het huidige Nederlandse taalgebied werden gesproken en geschreven. Er was toen nog geen standaardtaal, maar alle Middelnederlandse dialecten

Kaart met de grote Germaanse volksverhuizingen in de eerste eeuwen na Christus.

⁽³⁾ Maurits Gysseling (Oudenburg, 7 september 1919 - Gent, 24 november 1997) was een belangrijke Belgisch taal- en naamkundige en paleograaf. Hij is ondermeer auteur van *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*, 1960 en nu ook digitaal, te raadplegen <http://www.wulfila.be/tw>. Hij is tevens uitgever van het *Corpus van Middelnederlandse teksten (tot en met het jaar 1300)* (1977-1987), kortweg het *Corpus Gysseling* genoemd.

⁽⁴⁾ Luc Van Durme is geboren in Zottegem in 1947. Hij is licentiaat Germaanse Filologie en doctor in de Letteren & Wijsbegeerte, en wordt door velen gezien als Gysselings opvolger. Hij is auteur van *Galloromaniae neerlandicae submersae fragmenta*, waarin de aanwezigheid van Romaans plaatsnamengoed in het huidige Vlaanderen niet enkel wordt gezien als het resultaat van een latiniseringsproces uit de Romeinse tijd, maar tevens als de neerslag van latere Romaanse migratiebewegingen.

waren vermoedelijk in meer of mindere mate wederzijds verstaanbaar (want minder uit elkaar gegroeid dan de huidige). In de loop van de tijd is er een evolutie naar minder naamvallen merkbaar.

Hier belanden we dus bij het Westgermaans waaruit heel wat Geraardsbergse erfwoorden zijn ontstaan.

We beperken ons met enkele voorbeelden die typisch zijn voor het Geraardsbergs en afwijken van het Standaardnederlands:

Rekking

Onder rekking verstaan we het lang worden van een klinker die oorspronkelijk kort was. In de standaardtaal kennen we het lang worden van een oorspronkelijk korte klinker in een open lettergreep. In het Geraardsbergs kennen we rekking onder invloed van de *r*, de *l* en de *n*.

Rekking onder invloed van de *r*
aarem 'arm'

Rekking onder invloed van de *l*
baal 'bal'

Rekking onder invloed van de *n*
maan 'man'

Tweeklanken

Het AN heeft dit soort tweeklanken niet, zodat we hier best voor elk van de vier Geraardsbergse diftongen (tweeklanken) bondig aangeven waaruit ze ontstaan zijn:

Geraardsbergs *ieë*: komt doorgaans uit een oude (Westgermaanse) *ai* die in het AN normaal aan *ee* beantwoordt, bv. *stieën* 'steen', maar soms ook aan *ei*, bv. *leëk* 'eik', *drieëgen* 'dreigen', *skieën* 'scheiden'. Het Gb. *dieël* 'deel' klinkt als het Eng. *deal*.

Geraardsbergs *uuë*: gaat terug op een oude (Westgermaanse) *au* waaraan in het AN *oo* beantwoordt, bv. *gruuët* 'groot', *luuëpen* 'lopen'.

Volgens taalkundigen is deze klank ontstaan in de regio Brussel en heeft zich via het Pajottenland verspreid langs Geraardsbergen tot nagenoeg het volledige grondgebied van Oost-Vlaanderen.

Geraardsbergs *oeë*: beantwoordt aan AN *aa*, waarbij het eerste deel opnieuw minder gesloten is dan de Ndl. *oe*, vergelijkbaar met het Engels en poor: bv. *poeër* 'paar'.

Geraardsbergse *uij/au* is de merkwaardige dubbele uitspraak voor de Nederlandse *ij*, *ui* en sommige *ei*-klanken.

Voor zijn taalkundig onderzoek "aan de grens van Vlaanderen en Brabant" zocht Hendrik Vangassen in Geraardsbergse archieven uit de 13de tot de 17de eeuw ⁽⁵⁾. De bedoeling was de evolutie te schetsen van de Nederlandse *ij*, *ei* en *ui*-klanken. Hij ging hiervoor kijken in de oude archieven van het hospitaal (einde 13de eeuw), de Sint-Adriaansabdij en de stadsrekeningen. Zo vindt men in de stadsrekeningen voor het woord *gruis* diverse spellingen: *gruys* (1431), *grueys* (1429), *greys* (1525), *steengreijs* (17de eeuw).

Voor snuitdoek: *snuijtdoecken* (1625), *snijtdoecken* (1653). Vijf: *vuijftthien* (1662), *negen en vuijftich ellen* (1673).

Al deze Geraardsbergse scribenten hoorden geen verschil tussen en de *ij* en de *ui*. We weten dat de Westgermaanse *i* evolueerde tot de Nederlandse *ij*, ook in het Middelnederlands vinden we nog *biten* 'bijten'. De Westgermaanse *û* evolueerde tot *ui*: *snuten* (snuiten). We kunnen dus stellen dat in Geraardsbergen deze klanken al in de 15de eeuw zijn samengevallen. Volgens Vangassen drong in de loop van de 16de eeuw vanuit Brabant een *au*-achtige klank binnen voor de reeds samengevallen *ij/ui*-klank. Deze *au*-klank is vooral overgenomen door de vrouwen. Daarnaast is

de samengvallen *ui/ij* klank steeds blijven bestaan, naast de *au*-klank. He zijn vooral de mannen die deze klank gebruiken. Wie de geschiedenis van Geraardsbergen een beetje kent, weet dat ons stadje altijd een plaats is geweest waar handel werd gedreven, de hoofdas van de stad is een winkelstraat met zijstraten waar eveneens handelszaken te vinden zijn. In de loop van de negentiende eeuw verandert er echter veel in de stad. De bevolking ontvlucht de armoede op het platteland en komt in fabrieken werken in de stad. In 1810 telt Geraardsbergen ongeveer 5.000 mensen, honderd jaar later bijna 14.000. Die mensen kwamen vooral wonen in de buurt van de fabrieken in de oude volkwijken: Steenstraat, Buizemontstraat, in de nieuw aangelegde Weverijstraat enz.. Zij hebben het Geraardsbergs overgenomen, maar ze hebben er wel hun stempel opgedrukt in hun wijk. Uit onderzoek blijkt dat er geen groot verschil is tussen de *uij* van de mannen *au* van de vrouwen in het handelscentrum en bij de burgerbevolking. Maar dat het verschil groter is in de volkwijken en voormalige arbeiderswijken. Opmerkelijk is dat ten tijde van een onderzoek voor de dialectatlas van de taalkundigen Blancquaert en Vangassen in de jaren 1929-30 en van Frans Van Coetsem in de jaren 1940, de *uij*-klank het meest genoteerd werd en algemeen was bij de mannen, maar de *au*-klank die nu door sommigen als representatief genoemd wordt voor het Giesbaargs, als een randverschijnsel wordt vermeld bij Blancquaert en Vangassen ⁽⁶⁾.

Umlaut

Onder umlaut verstaan we een klankverandering onder invloed van een *i* (of een *j*) uit een volgende

⁽⁵⁾ H. VANGASSEN, *Aan de grens van Vlaanderen en Brabant*, in: *Handelingen van de Commissie voor Toponymie & Dialectologie* 29 (1955), 32 (1958), 34 (1960) 35 (1961) 36 (1962) 37 (1963) en 38 (1964).

⁽⁶⁾ E. BLANQUAERT & H. VANGASSEN, *Dialect-atlas van Zuid-Oost-Vlaanderen* (1929-30), sub Geraardsbergen.

F. VAN COETSEM, *Het dialect van Geraardsbergen, klank- en vormleer*, Leuven 1952, p. 24-30.

F. VAN COETSEM, *Une différence de prononciation entre l'homme et femme dans le dialecte (flamand) de Grammont*, in: *Orbis*, Tome I, N°2, 1952, 358 v.

lettergreep waarbij een *a* of *oe* of *oo* vervangen wordt door respectievelijk *e*, *ee*, *ei*, *ü* of *eu*). Umlaut is ons vooral uit het Duits bekend (*Gast*, meervoud *Gäste*). Toch is dit umlautproces ook actief geweest in het Nederlands (beek uit Germ. baki, stad meervoud steden)

Umlaut van oude (Wgerm.) *a* in gesloten lettergreep is zoals in het Nederlands: *bèdde* 'bed', *belètten*, *dèkken*, maar ook *gerènte* 'geraamte', *vrèmt* 'vreemd'.

Vóór *ng/nk* > *i* (het Geraardsbergs is hier consequenter dan het Nederlands)

blinken 'blinken', *dinken* 'denken', *ingst* 'hengst', *lingde* 'lengte', *skinken* 'schenken', *string* 'streng'.

In open lettergreep zoals in het Nederlands: *beeke* 'beek'.

Maar *aa* + *r* (+ dentaal) > *ei*
deirlèk 'deerlijk', *eirte* 'erwt', *vergeirn* 'vergaderen', *veirn* 'varen', *meirte* 'maart', *peirt* 'paard', *keise* 'kaars', *meis* 'meers'.

Umlaut van oude (Westgermaanse) *o* in open lettergreep komt ook voor in de moderne standaardtaal: *deur* (Middelnederlands *dore*), *breuk* (Middelnederlands *broke*), *sleutel* (Middelnederlands *slotel*), enz..

In het Geraardsbergs zijn nog andere voorbeelden met *eu* die in het Nederlands wel *oo* hebben:

meugen 'mogen', *veurn* 'voren', *keunink* 'koning', *meugelèk* 'mogelijk', *euversten* 'overste', *euvereid* 'overheid', *meuln* 'molen', *eurlog* (t) 'oorlog'.

In tegenstelling tot de standaardtaal waar umlaut alleen op korte klinkers kon optreden, kent het Geraardsbergs de umlaut van de Westgermaanse *â* (die in het Nederlands voorkomt als *aa*) tot een lange *è* (=ei) of *ieë*. *bleiten* 'blaten', *skeire* 'schaar', *treige* 'traag', *bleizn* 'blazen', *keis* 'kaas', maar *lieëge* 'laag', *omlieëge* 'omlaag', *lieëchte* 'laagte'.

Umlaut van oude (Westgermaanse) *ô* (die in het Nederlands tot *oe* of *eu* evolueerde) tot *ü* of *uu* voor *r*:
bük 'beuk', *grün* 'groen', *prüven* 'proeven', *drüve* 'droevig', *vülñ* 'voelen',
spülñ 'spoelen', *nünt/nünne* 'noen (middag)', *bruure* 'broer', *ruurn* 'roeren'.

Het Frans en het Picardisch

Het dialect van Geraardsbergen (Oost-Vlaanderen) heeft sterk onder de invloed van het Frans gestaan.

Het "Vlaams" is in Geraardsbergen blijkbaar in het dagelijkse leven door de eeuwen heen in constant gebruik gebleven. Wel was het Frans de huis- en cultuurtaal van enkele families van de hogere burgerstand zoals elders in Vlaanderen. Gewoonlijk kenden de leden van die stand ook wel Geraardsbergs en ze spraken het dialect in hun contact met de Geraardsbergse taalgemeenschap. In het begin van de 20ste eeuw werd middelbaar onderwijs althans voor een deel eveneens in het Frans verstrekt. Frans was de sociaal

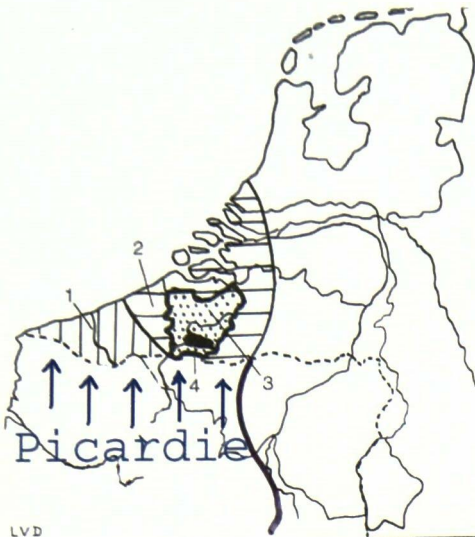
dominante taal, de prestigetaal, en de Geraardsbergse taaltoestand was in dat opzicht niet wezenlijk verschillend van die in vele Vlaamse steden. Er is echter de bijkomende omstandigheid dat Geraardsbergen een taalgrensgemeente is, en dat er een betrekkelijk druk verkeer bestond met de naburige Waalse stad Lessen (Frans *Lessines*), waarvan de inwoners ook in Geraardsbergen kwamen winkelen. De handeldrijvende Geraardsbergenaren kenden dan ook voldoende Frans om hun Waalse klanten te woord te staan. Er is dus eeuwenlang taalcontact geweest en dit is heel bepalend geweest voor de manier van ontleining van Franse woorden. Zo werden bepaalde Franse woorden ontleend in een periode dat de uitspraak van het Frans (?).

Getuige hiervan zijn bijvoorbeeld *peere* en *meere*, waarvan de huidige moderne uitspraak *père* en *mère* een *ei*-klank is, maar tot in de 16de eeuw in Franstalig België een *ee* was. Nog een voorbeeld is de Franse *eu*-klank waarbij er een verschil ontstaan is tussen *peu* en *peur*, dus uitspraak *eu* naast *ui*. Welnu, sommige woorden werden in het Geraardsbergs ontleend voordat dit verschil ontstond. Bijvoorbeeld *umeur* (humeur), *dok-*

Kaartje van de dialectgebieden in Wallonië.

(?) Fr. VAN COETSEM, *Het vocaalsysteem in het Geraardsbergs dialect in het perspectief van taalcontact: Het verschijnsel van de resistentie tegen ontleining*, in: *Lingua Theodisca. Beiträge zur Sprach- und Literaturwissenschaft Jan Goossens zum 65. Geburtstag*. Münster, 1995, blz. 589-95.

LVD
Kaartje met de Picardische taalexpan­sie
volgens Luc Van Durme

teur (docteur), fleur (fleur), meubel (meuble). Bij moderne ontleningen is dit nu een *ui*-klank: radiatuir (radiateur), konduiktuur (conduc-teur).

Uit onderzoek van Frans van Coetsem blijkt dat tot in de 19de eeuw het Frans dat hier gesproken werd, het Picardisch Frans van onze burens was ⁽⁸⁾. We wisten namelijk niet hoe het Frans in Parijs klonk want er waren toen geen geluidsdragers zoals grammofoonplaten, radio en televisie.

Het Picardisch is een romaanse streektaal die gesproken wordt in Noord-West-Frankrijk en Henegouwen. In Picardië ontwikkelde zich een literaire bedrijvigheid die hoger aanzien had dan die in Parijs en wedijverde een hele tijd met het "Francien" dat uiteindelijk het standaardfrans is geworden. Dat Picardisch wedijverde ook met het Vlaams in Noord-Frankrijk en Henegouwen. We mogen niet vergeten dat in de vroege middel-eeuwen Noordelijk Henegouwen nog grotendeels Vlaams was en niet te vergelijken is met de huidige provincie Henegouwen. Ook in de driehoek Rijsel (Lille), Duinkerke, Bonen (Boulogne) in Noord-Frankrijk werd Vlaams gesproken,

daar zijn nog talrijke plaatsnamen getuige van. Wissant (=wit zand), Audinghen, Haringzelle, Bazingen, Leulinghen, Becqenecques, Tardelingen, Herve-lingen tussen Calais en Boulogne (eertijds Boonen) en Duinkerke, Brouckerkque, Coudekercke, Hazebrouck, Zuydcoote, Hond-schoote, Rattekot, Herzeele, Vaeg Land enz. in de streek tussen Duinkerke en Rijsel.

Vele Picardische klanken uit Noord-Henegouwen zijn ook doorgedron-gen in ons dialect. *fuuëre* (foire) foor, *vuuële* (voile), *ivuuër* (ivoire), *devuuërn* (devoir), *pluuë* (Oudfrans: ploi) plooi, *Charleruuë* (Charleroi), *Deruuë* (familienaam De Roy). Bij moderne ontlening is dit nu een *aa*-klank : *penwaar* (peignoir).

Toch zijn enkele Franse woor-den met *oi* samengevallen met de Geraardsbergse *oeë*-klank. Zo klinkt in Lessen *savoir* als *savoeër*. In het Geraardsbergs kennen we bijvoorbeeld *aboeër moeëken* (à boire) drukte, amok, *flamboeëze* (framboise), *parmafoeës* (par ma foi) zonder zorg, *patoeëj* (patois)

Tenslotte nog de Picardische twee-klank *ieë* die we in tal van Waalse ontleningen gebruiken in het Geraardsbergs: *gravieë* (Frans: gra-vier), *kajieë* (Frans: cahier), *servieëte* (Frans: serviette), maar nu al vaak *servjette*, *barieële* (Frans: barrière), *pieës* (Frans: pièce).

Doordat Geraardsbergen in het grensgebied ligt tussen twee oude vorstendommen, het oude graaf-schap Vlaanderen en het oude hertogdom Brabant, heeft dit ook taalkundige gevolgen. Elk gebied had zijn eigen taal-kenmerken, Vlaams en Brabants. Zo vertoont het Oost-Vlaamse Geraardsbergs reeds typische Bra-bantse kenmerken: het klankidi-oom, deumlaut, mouillering, en de

au-klank in *ij/ui/ei* (die echter niet algemeen is). Anderzijds zijn er veel typische voorbeelden die 'Oost-Vlaams' zijn: eind-*e*, , de uigang -*tege* bij zwakke werkwoorden, de oude *en* in dubbele negatie, getal-len met eind-*e*) waardoor we het Geraardsbergs niet in het 'echte Brabantse kerngebied' kunnen plaatsen, maar wel in de overgangs-zone tussen het Oost-Vlaams en het Brabants kerngebied.

Jan Coppens
jan@giesbaargs.be

⁽⁸⁾ Fr. VAN COETSEM, *Remarques concernant le français parlé en Belgique flamande au XIXe siècle*, in: *Leuvense Bijdragen*, XL, 1950, 41-52.